

Вячеслав Мамон

Харківська державна наукова
бібліотека ім. В. Г. Короленка

Viacheslav Mamon

Kharkiv Korolenko State
Scientific Library

Олена Лобойко

Харківська державна
академія культури

Olena Loboiko

Kharkiv State
Academy of Culture

ВІКІПЕДІЯ як платформа для реалізації актуальних завдань зі стратегічного розвитку академічних бібліотек України в інформаційну добу

WIKIPEDIA as a Platform for the Implementation of Current Tasks for the Strategic Development of Academic Libraries of Ukraine in the Information Age

Анотація. У доповіді висвітлюється інтернет-проект бібліотеки Харківської державної академії культури «ХДАК у Вікіпедії» як реалізація стратегії сучасного розвитку бібліотек закладів вищої освіти. Показані основні етапи реалізації та функціонування проекту на сторінках найбільшої енциклопедії у світі, спрямованого на підвищення інтересу молоді до вищої інформаційно-бібліотечної, культурологічної та мистецької освіти, а також на популяризацію досягнень ХДАК. Також висвітлена методична підтримка Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка в реалізації проекту.

Ключові слова: бібліотека, проект, Вікіпедія, стратегічний розвиток університетських бібліотек.

Abstract. The report highlights the internet project of the library of the Kharkiv State Academy of Culture "KhSAC in Wikipedia" as the implementation of the strategy for the modern development of libraries of higher education institutions. The main stages of the project implementation and functioning on the pages of the world's largest encyclopedia aimed at increasing youth interest in higher information-library, culturological, and artistic education, as well as popularizing the achievements of KhSAC, are shown. The methodological support of the Kharkiv Korolenko State Scientific Library in implementing the project is also highlighted.

Keywords: library, project, Wikipedia, strategic development of university libraries.

Одне з ключових завдань, які стоять перед бібліотеками закладів вищої освіти, полягає в розповсюдженні інформації про установу в суспільстві. Бібліотекам необхідно відстоювати інтереси не лише з позиції їхнього іміджу та рейтингу, але й

з урахуванням інтересів самого навчального закладу. У сучасному інформаційному середовищі важливо використовувати не лише традиційні ресурси, але й впроваджувати можливості, що відкриває мережа Інтернет.

Досвід впровадження проєкту Харківської державної академії культури (ХДАК) у Вікіпедії «ХДАК у Вікіпедії» відображає сучасні стратегії розвитку бібліотек у контексті інформаційних технологій та переходу до концепції гібридної бібліотеки. Проєкт є важливим кроком у напрямку впровадження інноваційних підходів до розповсюдження знань та підвищення видимості установи в Інтернеті.

У контексті стратегій розвитку бібліотеки закладу вищої освіти участь у проєкті виявляється дієвим механізмом забезпечення доступу до інформації через онлайн-ресурси. Це дозволяє не лише розширити аудиторію, а й забезпечити високу якість та вірогідність інформації, що надається. Отже, аналіз і розгляд проєкту в контексті стратегій розвитку бібліотек закладів вищої освіти дозволить нам краще розуміти сучасні виклики та можливості в цій сфері та розробити ефективні підходи до розвитку бібліотечних послуг у віртуальному середовищі.

У сучасному світі очевидний інтерес бібліотек до використання можливостей Вікіпедії — найбільшої онлайн-енциклопедії у світі. Ця платформа є одним з найвідвідуваніших сайтів у світі, а її україномовна версія перетнула у 2023 році позначку у 1 мільярд переглядів на рік. Важливим фактором є те, що статті з Вікіпедії відображаються на першій сторінці видачі інтернет-пошукача Google. Також дані, які заповнюються у таблиці поруч з результатами пошуку за допомогою семантичної технології Google Knowledge Graph, беруться у тому числі з Вікіданних — загального централізованого сховища даних проєктів Фонду Вікімедіа.

Тому проректором з наукової роботи ХДАК, професором Аллою Соляник та директором бібліотеки Тетяною Кирпою були сформовані ідея та концепція інноваційного бібліотечного проєкту «ХДАК у Вікіпедії». Практичне виконання роботи було покладено на працівників бібліотеки ХДАК.

Проєкт має на меті:

- підвищення іміджу ХДАК серед світової наукової спільноти засобами Вікіпедії;
- сприяння підвищенню інтересу молоді до вищої інформаційно-бібліотечної, культурологічної та мистецької освіти;
- популяризація досягнень Харківської державної академії культури з часів заснування і до сьогодення;
- підвищення іміджу бібліотеки академії як створювача та зберігача біографічних і бібліографічних відомостей про вчених та випускників закладу;
- популяризація творчих колективів академії;
- висвітлення інформації про наукові видання ХДАК;

- популяризація закладів вищої освіти України, бібліотек України, міста Харкова, Харківської області та України у цифровому інформаційному просторі.

Перед працівниками бібліотеки була поставлена низка завдань:

- виявлення, вивчення та презентація досягнень вчених та випускників ХДАК засобами Вікіпедії;
- розкриття значущості наукових шкіл ХДАК шляхом висвітлення біографій, наукового доробку й творчих здобутків професорсько-викладацького складу ХДАК та випускників – відомих вчених, митців і педагогів;
- виявлення, вивчення та презентація невідомих фактів і джерел з історії ХДАК та бібліотеки.

Проект стартував у березні 2023 року. На ранньому етапі проекту до нього долучилася Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка (ХДНБ) як зональний науково-методичний центр для бібліотечних установ Східної України та установа, яка має довгу й успішну історію співпраці з проектами Фонду Вікімедіа, зокрема й Української Вікіпедії.

Для працівників та науковців ХДАК бібліотекарем ХДНБ Вячеславом Мамоном проведено ознайомчий вебінар, де пояснені основні принципи Вікіпедії та наведена методика розміщення матеріалів у Вікіпедії в категорії персоналій науковців. Протягом квітня — червня 2023 року кожної п'ятниці проводилися наживо методичні заняття з редагування Вікіпедії. Надалі методична підтримка надається у вигляді консультацій в очному та дистанційному форматах.

При створенні статей для онлайн-енциклопедії вивчається книжковий, журнальний і газетний фонди ХДАК. Особливе значення мають біобібліографічні покажчики серії «Видатні педагоги Харківської державної академії культури», бібліографічні покажчики «Праці викладачів та співробітників Харківської державної академії культури» та дайджести «Віват Академія». Були широко використані інтернет-ресурси для поповнення біографій відомостями про подальшу долю викладачів та випускників ХДАК. Однією з особливостей створення статей у Вікіпедії є авторитетність джерел та можливість їхньої перевірки й одночасна неможливість посилатися на архівні джерела.

Робота у Вікіпедії має свої особливості, насамперед технічні. Процес створення статей складається з обрання теми, вивчення її актуальності, відповідності критеріям значущості Української Вікіпедії та наявності авторитетних джерел про неї. Вікіпедія має певні вимоги та критерії до написання статті, яких необхідно дотримуватися. З онлайн-енциклопедії вилучають статті, що не відповідають цим критеріям та вимогам.

Для створення та оформлення статей потрібно опанувати спеціальну мову розмітки Вікікод, яка є спрощеною альтернативою мови розмітки HTML. Також потрібно опанувати роботу з різними шаблонами, наприклад для бібліографічного опису, інформаційної картки, оформлення фотографій тощо.

Робота з фотоматеріалами потребує не тільки технічних знань, але й знань у сфері авторського права, причому не тільки норм України, але й чинних норм штату Каліфорнія Сполучених Штатів Америки, оскільки за правилами платформи всі фотоматеріали повинні або перебувати у суспільному надбанні, або бути завантаженими під однією з сумісних ліцензій Creative Commons. Робота у Вікіпедії передбачає постійне навчання, опанування нових навичок, вільне володіння українською мовою та базове знання англійської мови.

За період реалізації проєкту в Українській Вікіпедії створено понад 50 нових статей та відредаговано понад 100 статей про діяльність ХДАК. Статті містять біографічну довідку про персоналії, науковий доробок, відомості про нагороди та відзнаки, джерела про особу. Статті ілюстровані фотоматеріалами, містять посилання, зокрема, на авторські профілі вчених та на відео в соціальних мережах та відеохостингах. Хронологія матеріалу стосується життя та діяльності викладачів і випускників ХДАК, починаючи з року заснування закладу вищої освіти. Також створені статті про саму бібліотеку і про творчі колективи ХДАК.

Для покращення своїх навичок учасники проєкту регулярно беруть участь у тренінгах та вебінарах, які проводить ГО «Вікімедіа Україна» для дописувачів Вікіпедії. Також протягом 2023—2024 років учасниця проєкту, провідний бібліотекар Олена Лобойко долучилася до міжнародної акції з редагування Вікіпедії для бібліотекарів #1Lib1Ref, брала участь у 13-й всеукраїнській Вікіконференції 2023, Вікімарафоні про видатних жінок «Це зробила вона 2023» та Вікімарафоні 2024 до 20-річчя Української Вікіпедії. Її діяльність була відзначена сертифікатами, нагородою найбільш активному новачку — «вікізгущівкою» і розмова з нею була опублікована у блозі ГО «Вікімедіа Україна». Також діяльність Олени Лобойко в рамках проєкту була презентована на бібліотечному конкурсі Харківського зонального об'єднання бібліотек ЗВО III-IV рівня акредитації «Бібліотекар року – 2023», де вона перемогла у номінації «За сприяння позитивному іміджу ЗВО». На цьому прикладі видно, як участь у Вікіпедії сприяє підвищенню професійного статусу бібліотекарів та популяризації бібліотечних ресурсів серед широкого загалу користувачів.

Наразі робота над проєктом триває, персоналії постійно поповнюються новими відомостями та редагуються. Наприкінці 2023 року на сайті бібліотеки була створена рубрика «ХДАК у Вікіпедії» для оперативного інформування користувачів про досягнення Академії культури у вільній онлайн-енциклопедії.

REFERENCES

Bridges, L. M., & Dowell, M. L. (2020). A perspective on Wikipedia: approaches to educational use. *Journal of Academic Librarianship*, 46(1). Retrieved from <https://ir.library.oregonstate.edu/concern/articles/3n2046201>

Joorabchi, A., & Mahdi, A. E. (2018). Improving the visibility of library resources via mapping library subject headings to Wikipedia articles. *Library Hi Tech*, 36(1), 57-74. Retrieved from <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/LHT-04-2017-0066/full/html>

Zou, D., Xie, H., Wang, F. L., & Kwan, R. (2020). Flipped learning with Wikipedia in higher education. *Studies in Higher Education*, 45(5), 1026-1045. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1750195>.